

DE Z OPLEIDING: HISTORIE EN TOEKOMST

De belangstelling en zorg voor de gehandicapte medemens is de laatste decennia sterk toegenomen. Werd in het begin van deze eeuw de verzorging van zwakzinnigen als een zuiver charitatieve zaak gezien, in latere jaren groeide de gedachte dat ook deze mensen recht hebben op een optimale ontplooiing. Hierdoor ontstond er behoefte aan een opleiding van het verplegend personeel.

Na het ontstaan van zogenaamde huisopleidingen in enkele inrichtingen, werd bij de wet van mei 1921 tot wettelijke bescherming van het diploma voor ziekenverpleging, de opleiding van verplegende diploma B voor de verpleging van zenuwzieken en krankzinnigen geregeld, waarbij een aantal inrichtingen als opleidingsinstituut voor de partiële B opleiding werden erkend. Op deze wijze werd de eerste basis gelegd voor een opleiding van het verplegend personeel in de inrichtingen voor zwakzinnigen, toch was deze opleiding te eenzijdig georiënteerd. De instituten misten in de opleiding vooral het pedagogische element. In 1957 besloot een aantal geneesheren-directeur van zwakzinnigen inrichtingen in samenwerking met de geneeskundige hoofdinspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid tot het ontwerpen van een Z opleiding voor verplegenden werkzaam in hun instituten. In commissie verband werden structurele problemen en de inhoud van deze opleiding bestudeerd. Er werd een lesprogramma ontworpen en een examenprogramma opgesteld, waarbij zowel de medisch psychiatrische als pedagogisch-psychologische- en verpleegkundige aspecten in de opleiding aandacht kregen. In 1961 werden de eerste diploma's uitgereikt en geregistreerd. Bij de herziening in 1970 van de vooropleidingseisen voor de B opleiding werden voor de Z opleiding de toelatingseisen verscherpt, terwijl het opleidingsprogramma werd herzien.

Na 15 jaar intensieve arbeid en toetsing aan de praktijk is de Z opleiding onder de bestaande opleidingen een eigen plaats gaan innemen. De toenmalige minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne achtte een voorbereiding van een wettelijke erkenning noodzakelijk. In januari 1973 werd een commissie ingesteld die tot taak kreeg:

1. Een voorstel tot wettelijke erkenning van een opleiding tot verpleegkundige in de zwakzinnigenzorg voor te bereiden;
2. Een regeling van de opleiding te ontwerpen;
3. Na te gaan welke overgangsmaatregelen noodzakelijk zouden zijn om tot een erkende Z opleiding te geraken.

Subcommissies gingen aan het werk, één m.b.t. de leerdoelen, één m.b.t. de wettelijke beschikking en één voor de inhoudelijke leerplannen. Tussentijds werd een interim rapport uitgebracht. Het eindconcept werd in 1976 in een 4 tal streken in het land getoetst aan de opvatting en van het veld en daarna ging de concept beschikking ter goedkeuring naar de staatssecretaris. De invoeringsdatum van de definitieve beschikking staat nog niet vast, wel zal in alle instituten in het cursusjaar 1977/78 de nieuwe Z opleiding van start gaan.

De "nieuwe" Z opleiding zal aanzienlijk meer vergen van de instituten; het uren pakket van de opleiding wordt uitgebreid, er wordt meer aandacht en tijd gevraagd voor de begeleiding van leerlingen.

Een ander element is het op elkaar afstemmen van de Z opleiding en de opleiding pedagogisch medewerker (OPM).

De hele opleiding duurt 3 jaar, verdeeld over 6 semesters. Na ieder semester wordt een voortgangstoetsing gehouden.

Aan het eind van het 6e semester vindt een eind gesprek plaats.

Het doel van de opleiding is o.m. de leerlingen d.m.v. persoonlijke- en attitude vorming, van kennis

en het aanleren van vaardigheden, de vorming van de zwakzinnigen optimaal te begeleiden. Om dit doel te bereiken, wordt uitgegaan van richtlijnen, die het accent leggen op de leerling in zijn leerproces. In het opleidingsprogramma vindt men een compromis tussen strakke richtlijnen voor hetgeen men noodzakelijk acht ruimte voor eventuele ontwikkelingen in de toekomst. De opleidingscommissie stelt het aantal minimum verplichtte lesuren vast, daarbinnen heeft het instituut de mogelijkheid in b.v. de keuze uren eigen accenten te leggen.

De aanvang van de opleiding begint met een introductieperiode van 4 weken. In deze periode is het de bedoeling om de leerlingen te laten kennis maken met de werk- en leefsituatie in het instituut. Naast lesuren theorie of praktisch onderwijs, welke voornamelijk in het leslokaal plaatsvinden, en naast het groepsleerproces waarin aan de lesuren persoonlijkheidsvorming gestalte wordt gegeven zijn de praktijksituaties mede een voedingsbodem tot kennis opname. Het is daarom ook noodzakelijk dat leerlingen werken bij verschillende typen zwakzinnigen; tevens is het nodig dat elke leerling in principe elke dag dat hij/zij als leerling/werknemer functioneert begeleid wordt bij de uitoefening van opgedragen taken. Het gaat immers om een leerproces met als doel: bevordering van deskundigheid in de begeleiding van zwakzinnigen.

Wil deze begeleiding optimaal zijn, dan moet het accent liggen op integratie in de opleiding van de genoemde elementen:

- attitude vorming;
- vermeerdering van kennis en vaardigheden.

Middelharnis, juli 1977

Mevrouw K. v.d. Velde – Waling

Literatuur: Informatie uit de Opleidingscommissie - Z